

Si la remenes amb un bastó

LLIBRES / NARRATIVA / 4 DESEMBRE, 2018

E *Is llits dels altres* d'Anna Punsoda, guanyadora del premi Roc Boronat i publicada per Ara Llibres, ens explica la història de Claustre, una jove de Lleida que es troba per casualitat amb una coneguda de fa anys i, fruit d'aquest retrobament, explica tota la seva vida: una infantesa complexa, amb el pare alcohòlic, la mare depressiva i un oncle que n'abusava sexualment de petita. A partir d'aquí, les conseqüències de tot plegat: anorèxia, intents de suïcidi i la complexitat de trobar un lloc al món arrossegant aquesta càrrega. Això de ben segur que ja ho sabíeu, perquè l'obra ha estat ressenyada arreu i ha tingut un cert èxit. La novel·la beu del llegat d'autores com Rodoreda, Ginzburg o Mansfield, i vol afegir-se a la tradició del llenguatge senzill i l'ànima torbada. El lector només sent la veu de Claustre, que el posseeix amb subjectivitat i catàstrofes, i l'autora acaba creant un personatge semblant al que governa *El carrer de les Camèlies* o *El camí que porta a ciutat*: una dona que va per la vida a empentes i rodolons, que s'ho ha de manegar tota sola per sortir-se'n. El to de Punsoda ens és familiar: el deix entre poètic i col·loquial recorda altres veus que hem llegit tantes vegades, fins al punt que el lector pot arribar a preguntar-se com escriurien les autores catalanes si no hi hagués hagut Rodoreda. Sigui com sigui, hi trobem pàgines memorables, amb un primer capítol

molt potent, carregat de significat, i una primera frase tan escaient que és capaç de resumir-nos tota la novel·la: «Aquell cartell de sortida va ser la meva salvació». I és així perquè Claustre ha de fugir del seu entorn, de Lleida, per intentar sobreviure a una altra banda, a Barcelona, a Aberdeen, com més lluny, millor, per no pensar en el passat que li va tocar viure. El problema és que la fugida endavant la salvarà, però tampoc li servirà de cura. La merda de la muntanya no fa pudor, diuen, però el passat, si el remenes amb un bastó, sí que put, i la novel·la de Punsoda es basa precisament en això: entendre que no mirar el passat no serveix per avançar, ans al contrari; i que per sortir-se'n, encara que dolgui i empesti, cal encarar els problemes, cal remenar el passat i la merda, i cosir les ferides. És una llàstima, però, que Punsoda no pugui continuar amb l'embranchida inicial i l'obra es vagi desinflant a mesura que avança. L'estructura —de capítols curts amb frase sentenciosa final— convenç al principi, però a còpia d'anar passant-hi se'ns va tornant massa monòtona i perd frescor. Tot i així, Punsoda és capaç d'introduir uns quants aspectes nous que actualitzen la tradició d'on ve: l'humor negre, els episodis escatològics i els tics d'autoajuda.

S'ha d'agrair que aquest catàleg de tares [sic] que és la protagonista pugui mantenir una veu que es recolzi en l'humor; això ajuda a airejar la novel·la i a treure-hi tremendisme. Podria passar el mateix amb els episodis escatològics però, malauradament, en aquest punt comença a haver-hi una esllavissada que ho fa tremolar tot. Intentaré explicar-ho: hi ha una anècdota brillant, una de tantes, de *Cartes completes. Joan Sales i Mercè Rodoreda, 1960-1983*, que va ocórrer en el procés d'edició d'*El carrer de les Camèlies*. A l'original, Rodoreda feia que la Cecília guardés els fetus dels seus avortaments en un pot de formol i a les cartes podem veure com l'editor rebutja aquest fragment per «inversemblant i repellant». Rodoreda finalment accepta la supressió, però explica a l'editor que el fet era real, i que era la seva mare la que desava el pot del fetus a casa. L'anècdota serveix per recordar-nos que la ficció és un artifici en què s'han de tenir en compte molts factors, un d'ells és la versemblança, i que, encara que l'escriptor treballi amb la vida —no hi té més remei—, les regles de la ficció i les de la vida no són les mateixes. Ha canviat en alguna cosa la literatura des de la dècada dels anys seixanta —quan Sales afirmava això— fins avui? Sí, és clar, però depèn del tipus d'obra literària que tinguem davant. L'obra de Punsoda segueix una línia de novel·la clàssica, com hem esmentat abans i, en conseqüència, les lleis de la versemblança són les mateixes que les que regeixen les novel·les de Sales o de Rodoreda. Per aquesta regla de tres, podríem pensar que l'obra cau en la inversemblança, però els episodis escatològics de l'obra de Punsoda, que n'hi ha molts, són repellents, però no inversemblants; i el que generen, més aviat, és l'efecte contrari: tant detallisme, tants episodis passats de voltes, fan que la novel·la bategui amb més vida que ficció, i quan el lector ja ha passat més de mitja novel·la, acaba patint més per l'autora, Anna Punsoda, que no pas per la protagonista, Claustre, que acaba perdent entitat, perquè esdevé un personatge de cartró rere d'una autora —d'una vida— amb massa presència. Que entre els personatges secundaris hi hagi cameos mal dissimulats d'amics i coneguts de l'autora encara reforça més la idea de manca de ficció i les coincidències d'espais —Lleida, Barcelona, Alemanya— amb la vida de l'autora, també.

Anem una mica més enllà: la manca de ficció o la barreja amb la vida no hauria de ser un problema, a quatre de desembre de 2018. Hem llegit misèries i aventures de centenars d'autors que estan governades, en major o menor grau, per la vida; tant catalans com estrangers: tenim Jordi Lara, Irene Solà, Albert Fornés, Miquel Adam, Karl Ove Knausgård, Virginie Despentes, Jeanette Winterson, i tants d'altres que no es poden recollir aquí. El que és primordial, però, és la honestedat del pacte que es fa amb el lector, que ha de saber amb quines regles ha de jugar. L'obra de Punsoda, però, no és una obra d'autoficció, perquè ningú ha dit que ho sigui; és a dir, perquè l'autora ha decidit jugar amb la carta de la ficció. Per tant, els lectors recollim la carta, ens la creiem, fem el pacte ficcional, però quan som a mitja novel·la ens sentim enganyats, perquè l'autora ha forçat tant els límits que, per molt que ho intentem, no sabem mantenir el pacte.

Si poguéssim mantenir el pacte ficcional, hauríem de dir que alguns dels detalls escatològics són inversemblants —com pot ser que la Claustre acabi defecant dins d'una capsa de sabates, si té un lavabo disponible a casa seva, a l'habitació del costat?—, i que crea un *alter ego* de Claustre amb alguns problemes, també —no és molta casualitat que dues noies de la mateixa escola hagin patit abusos per part de familiars, que no tinguin relació, però que es retrobin per atzar anys més tard i s'ho expliquin tot sense que vingui a tomb? Amb la casualitat afegida que les dues històries tinguin un inici comú i una evolució diametralment oposada? O que hi ha capítols que no tenen cap pes en l'evolució del personatge, com ara el «Disset», en què la Claustre acaba fent de mèdium per parlar amb la dona morta d'un dels seus companys. Tot això, ai las!, si poguéssim mantenir el pacte ficcional.

Però tenim la veu i l'humor, i això val la pena de remarcar-ho: no tothom pot arribar a crear una veu tan ben travada, amb una llengua literària que funciona, que no s'encalla, com la que aconsegueix Punsoda en una primera novel·la —perquè, no ho oblidéssim, es tracta d'una primera novel·la. I a tot això cal afegir-hi, també, com dèiem, el sentit de l'humor. Massa pocs autors de la literatura actual són capaços de fer-nos riure a cor què vols, i encara n'hi ha menys que s'atreveixin a explotar l'humor negre, i a més ho facin de manera reeixida. Punsoda ho aconsegueix, i li ho agraïm.

ETIQUETES:

ANNA PUNSODA

EL CAMÍ QUE PORTA A CIUTAT

EL CARRER DE LES CAMÉLIES

ELS LLITS DELS ALTRES

GINZBURG

JOAN SALES

MANSFIELD

MERCÈ RODOREDÀ

GEMMA MEDINA | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Rubí, 1989). És llicenciada en Filologia Catalana i Teoria de la Literatura i va cursar un màster d'Edició. És editora i correctora *freelance*. Ha publicat articles i ressenyes a *Núvol*, *Reduccions* i *La Directa*. És cofundadora de la col·lecció de plaquettes de poesia «Els papers discsols». Actualment viu a Budapest.

Articles relacionats

Pedrolo, l'elefant contagiós (II)

Pedrolo, l'elefant contagiós (I)

Ser dramaturga era i és

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018